ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ РІВНОВАГИ ПРОВІДНИХ АВТОМОБІЛЕБУДІВНИХ КОРПОРАЦІЙ СВІТУ

DIAGNOSTICS OF THE FINANCIAL EQUILIBRIUM OF THE LEADING AUTOMOTIVE INDUSTRY'S CORPORATIONS OF THE WORLD

УДК 336.64:658.15

Вінцюк Т.В.
магістр
Луцький національний технічний університет
Кривов'язюк І.В.
к.е.н., професор кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності
Луцький національний технічний університет

У статті запропоновано вирішення наукового завдання діагностики фінансового стану автомобілебудівних корпорацій світу. Уточнено сутність поняття «діагностика». Визначено стан статичної та динамічної фінансової рівноваги провідних автомобілебудівних корпорацій світу. Окреслено проблеми забезпечення стійкості фінансової рівноваги корпорацій. Запропоновано стратегії поліпшення фінансової стійкості провідних автомобілебудівних корпорацій світу.
Ключові слова: *діагностика, фінансова стійкість, фінансова рівновага, фінансова стратегія, автомобілебудування, корпорація.*

В статье предложено решение научной задачи диагностики финансового состояния автомобилестроительных корпораций мира. Уточнена сущность понятия «диагностика». Определено состояние статического и динамического финансового равновесия ведущих автомобилестроительных корпораций мира. Обозначены проблемы обеспечения устойчивости финансового равновесия корпораций. Предложены стратегии улучшения финансовой устойчивости ведущих автомобилестроительных корпораций мира.
Ключевые слова: *диагностика, финансовая устойчивость, финансовое равновесие, финансовая стратегия, автомобилестроения, корпорация.*

The solution of the scientific problem of diagnosing financial condition of automotive industry's corporations of the world is suggested in the article. The essence of the concept "diagnostics" is specified. The state of static and dynamic financial equilibrium of leading automobile industry's corporations of the world is determined. The problems of ensuring the stability of financial equilibrium of corporations are outlined. Strategies for improving the financial stability of leading automobile industry's corporations of the world are suggested.
Key words: *diagnostics, financial and economic stability, financial equilibrium, financial strategy, automobile industry, corporation.*

Постановка проблеми. Глобальні зміни економічного середовища спонукають сучасні корпорації до пошуку шляхів підвищення їхньої фінансово-економічної стійкості. Це стає можливим завдяки вивченню фінансового стану корпорації, встановленню проблем і вивченню можливостей, які здатні його оптимізувати. В умовах динамічного зовнішнього середовища функціонування корпорацій така ситуація потребує вдосконалення процесу діагностики фінансової рівноваги для прийняття більш обґрунтованих фінансових рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем і шляхів їх вирішення у сфері діагностики фінансової рівноваги корпорацій відображено в наукових працях провідних учених сучасності, таких як: Г. Аніловська [1], А. Грачов [3], Т. Гудзь [4; 19], Х. Кайдарович [7], Л. Костирко [10], І. Литвин і А. Іващенко [14], Л. Олійник [16], О. Янковий та Г. Кошельок [17], A. Hur-Yagba, I. Okeji, B. Ayuba [18]. Незважаючи на той факт, що пошук механізмів забезпечення фінансової рівноваги досить часто ставав предметом дискусій та обговорення в науковому середовищі, у цьому напрямі все ще існує низка невирішених питань. Потребують більш глибоких досліджень аспекти, пов'язані з формуванням поняття «діагностика» відносно визначення фінансово-економічної стійкості корпорації, з визначенням стану статичної та динамічної фінансової рівноваги провідних автомобілебудівних корпорацій світу. Додаткової уваги потребує встановлення проблем забезпечення стійкості фінансової рівноваги корпорацій з огляду на їх стратегічне значення для стабільності в світовій економіці. Вимагає вдосконалення процес вибору стратегії поліпшення фінансової стійкості провідних автомобілебудівних корпорацій світу. Невирішеність цих питань і зумовила вибір теми, визначила актуальність та завдання дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є реалізація діагностики фінансової рівноваги на прикладі передових світових корпорацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова рівновага виступає основою фінансової стабільності корпорації та основою досягнення її фінансових цілей. Вона передбачає, що грошові надходження від здійснюваної діяльності повинні покривати потребу корпорації в капіталі для виконання поточних платіжних зобов'язань або, ще краще, перевищувати її [14, с. 54].

Необхідність діагностики фінансової рівноваги викликана своєчасним встановленням проблем порушення стійкості фінансового стану корпорації. Отже, поняття «діагностика» потребує уточнення з позицій забезпечення фінансової рівноваги, адже від визначення та оцінки стану функціонування суб'єктів економічного процесу залежить розроблення комплексу профілактичних заходів, рекомендацій та процедур, спрямованих на його поліпшення або попередження несприятливих для його функціонування ситуацій та подій у невизначеному ринковому середовищі.

Сутність самого поняття «діагностика» є багатозначним (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття «діагностика»

Автори	Трактування сутності поняття
В.В. Бойко [2, с. 20]	Діагностика підприємства передбачає дослідження відхилення стану об'єкта від бажаного режиму функціонування і розроблення на його основі управлінських рішень щодо поліпшення стану.
В. Гудкова [5, с. 190]	Діагностика підприємства є комплексним дослідженням з оцінки стану, виявлення недоліків та встановлення характеру порушень у процесі функціонування підприємств для визначення способів подолання негативних тенденцій розвитку господарської діяльності.
В.В. Дикань [6, с. 95]	Діагностика – це процес визначення й вивчення ознак, що характери-зують стан економічної системи, для прогнозування можливих відхилень і запобігання порушенням нормального режиму роботи.
В.В. Коваленко [8, с. 19]	Діагностика – це функція, яка через інформацію пов'язує дослідників із ринками, споживачами, конкурентами, зі всіма елементами зовнішнього середовища та безпосереднього оточення.
О.В. Коваленко [9, с. 22]	Сутність діагностики господарської діяльності підприємства полягає у визначенні та вивченні ознак, вимірювані основних характеристик, що відображають стан машин, приладів, технічних систем, економіки та фінансів суб'єкта господарювання, для попередження можливих відхилень від сталих значень діяльності та запобігання порушеннню нормального режиму роботи.
І.В. Олександренко [15, с. 141]	Діагностика – це процес отримання, систематизації та відображення інформації про стан об'єкта досліджень.

Аналіз підходів до тлумачення сутності досліджуваного поняття, власне розуміння протікання даного процесу [11, с. 12; 12] дають змогу стверджувати, що діагностика – це процес дослідження фінансового стану об'єкта, встановлення ступеня покриття грошовими надходженнями потреби корпорації в капіталі для виконання поточних платіжних зобов'язань за допомогою наявного методологічного інструментарію для виявлення фінансових проблем, як наявних, так і таких, що виникатимуть у майбутньому, а також механізмів їх усунення в тактичній та стратегічній перспективі засобом прийняття ефективних фінансових рішень.

Автомобілебудування у складі різних сфер діяльності розглядається як «локомотив», успішна й економічно стійка діяльність якого визначає ефективність функціонування супутніх йому комплексів та галузей.

Обсяги продукції автомобілебудування становлять третину світового виробництва продукції. Серед країн світу лідерами в автомобілебудуванні є Китай, Японія, Корея, Німеччина і США. Для подальшого дослідження серед провідних автомобілебудівних корпорацій вибираємо Toyota Motor Corporation (Японія), Mercedes-Benz (Німеччина) та Tesla Motors (США), частка яких на досліджуваному ринку становить на початок 2017 р. 32,4%.

Складність явища фінансової рівноваги, мінливість її форм вимагають широкої практики досліджень для своєчасного виявлення фінансових проблем, невирішення яких може створювати перешкоди в реалізації стратегії розвитку їх діяльності. Саме тому важливою є діагностика як статичної, так і динамічної фінансової рівноваги, що здійснена нами за методикою А. Грачова [3] та знайшла своє продовження в дослідженнях Т. Гудзь [4; 19].

Розрахунки статичної фінансової рівноваги досліджуваних автомобілебудівних корпорацій здійснено на основі даних їх фінансової звітності [20–22] та зведено в табл. 2.

Результати дослідження стану статичної фінансової рівноваги провідних автомобілебудівних корпорацій світу в період 2014–2016 рр. показали, що індикатор фінансової рівноваги корпорації Toyota Motor Corporation є більшим одиниці, що свідчить про значні можливості покриття грошовими надходженнями потреб корпорації в капіталі для виконання поточних платіжних зобов'язань, характеризує його як зону чистого інвестування, але разом із тим наявна тенденція до зниження значень показника. Це вказує, що протягом досліджуваних років стан статичної фінансової рівноваги порушився в гірший бік, хоча його й слід характеризувати як відносну статичну рівновагу. Для корпорації Mercedes-Benz значення індикатора фінансової рівноваги також більші одиниці та значно кращі, ніж у попередньої корпорації та свідчать, що фінансовий стан характеризує перебування у зоні чистого інвестування та сприятливі можливості щодо покриття грошовими надходженнями потреб корпорації в капіталі для виконання поточних платіжних зобов'язань. Для корпорації Tesla Motors у досліджуваному періоді характерні значення індикатора фінансової рівноваги менше одиниці, що свідчить про відсутність необхідних можливостей щодо покриття грошовими надходженнями потреб корпорації в капіталі для виконання поточних платіжних зобов'язань та характеризує стан фінансової рівноваги як зону чистого запозичення. Разом із тим у 2016 р. спостерігається тенденція до поліпшення значень індикатора.

На рис. 1 графічно відображено зміни значень індикатора фінансової стійкості за період 2014–2016 рр. та змодельовано прогнозований тренд.

У ситуації, що характеризує фінансовий стан автомобілебудівних корпорацій світу, значно зростає роль фінансового важеля капіталу (ФВК),

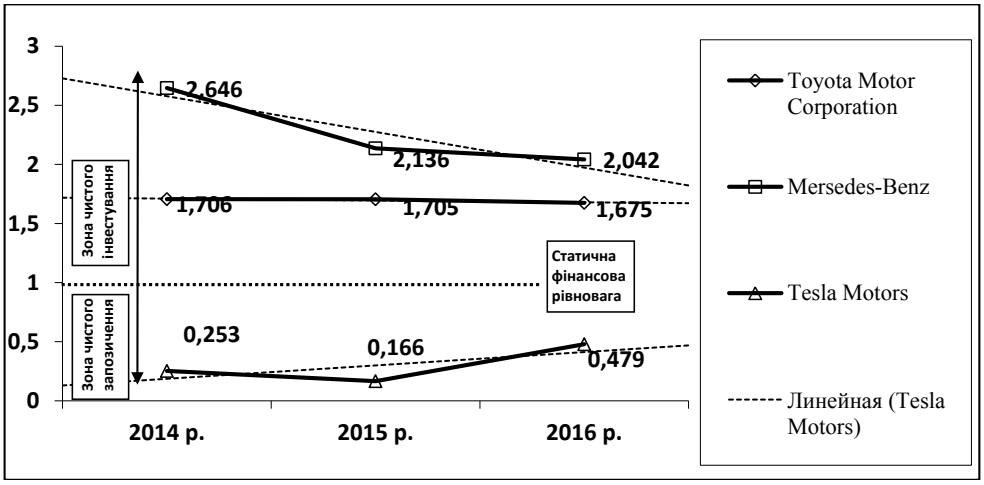

Рис. 1. Тенденції щодо змін індикатора фінансової стійкості провідних автомобілебудівних корпорацій світу

Таблиця 2

Стан статичної фінансової рівноваги провідних автомобілебудівних корпорацій світу в період 2014–2016 рр.

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Toyota Motor Corporation			
Фінансові активи, млн. дол.	142113,38	162173,9	164643,7
Нефінансові активи, млн. дол.	232548,12	269380,6	264178,2
Фінансовий важель у структурі активів (ФВА), од.	0,611	0,602	0,623
Власний капітал, млн. дол.	136289,27	158035,6	157687
Зобов'язання, млн. дол.	132737,04	148567,2	145471,9
Фінансовий важель у структурі капіталу (ФРК), од.	1,027	1,064	1,084
Грошовий капітал, млн. дол.	96258,85	111345	106491,2
Індикатор фінансової стійкості (ІФС), од.	1,706	1,705	1,675
Стан статистичної фінансової рівноваги	Зона чистого інвестування		
Mercedes-Benz			
Фінансові активи, млн. дол.	94541,2	112558,5	125064,73
Нефінансові активи, млн. дол.	137856,49	153578,4	172717,1
Фінансовий важель у структурі активів (ФВА), од.	0,686	0,733	0,724
Власний капітал, млн. дол.	52109,32	71898,91	84597,28
Зобов'язання, млн. дол.	82076,64	94462,77	103502,1
Фінансовий важель у структурі капіталу (ФРК), од.	0,635	0,761	0,817
Грошовий капітал, млн. дол.	85747,17	81679,49	88119,82
Індикатор фінансової стійкості (ІФС), од.	2,646	2,136	2,042
Стан статистичної фінансової рівноваги	Зона чистого інвестування		
Tesla Motors			
Фінансові активи, млн. дол.	2245	1388,5	9917,75
Нефінансові активи, млн. дол.	3604,3	6578,7	11561,6
Фінансовий важель у структурі активів (ФВА), од.	0,623	0,211	0,858
Власний капітал, млн. дол.	911,70	1088,9	5537,9
Зобов'язання, млн. дол.	21107,20	2811,06	582
Фінансовий важель у структурі капіталу (ФРК), од.	0,043	0,387	9,515
Грошовий капітал, млн. дол.	2692,60	5489,80	6023,70
Індикатор фінансової стійкості (ІФС), од.	0,253	0,166	0,479
Стан статистичної фінансової рівноваги	Зона чистого запозичення		

динаміка якого в змозі суттєво вплинути на зміни його рентабельності. Звуження меж впливу фінансового важеля активів (ФВА) на платоспроможність може виступати негативним моментом для досліджуваних корпорацій. У результаті якщо ФВА > ФВК, ІФС > 1, а грошовий капітал стабільно вищий нуля, то така ситуація характеризує збалансованість структури активів та капіталу, якщо ж ФВА < ФВК, ІФС < 1, а грошовий капітал стабільно нижчий нуля, то така ситуація характеризує розбалансованість структури активів та капіталу.

Варто зазначити, що втрата контролю хоча б над одним із фінансових важелів може становити загрозу розбалансування фінансового стану корпорації.

Поглибити дослідження стану фінансової рівноваги провідних автомобілебудівних корпорацій світу дає змогу аналіз показників її динамічного стану (табл. 3).

Аналізування умов дотримання динамічної фінансової рівноваги для корпорацій Toyota Motor Corporation, Mercedes-Benz та Tesla Motors реалізуємо за допомогою перевірки дотримання співвідношення [3, с. 85], складники якого розшифровано в табл. 3:

$$T^{ВК} \geq T^{ФА} \geq T^{К} \geq T^{НФА} \geq T^{З} \quad (1)$$

Порівняння темпів росту фінансових показників провідних автомобілебудівних корпорацій світу показало, що умови динамічної фінансової рівноваги виконуються для них не повною мірою.

Порушення пов'язані з випереджаючими темпами зростання фінансових активів корпорації, проте виявлені відхилення фінансового стану Toyota Motor Corporation та Tesla Motors від стану фінансової рівноваги не є критичним, але потребують негайного реагування з боку фінансового менеджменту для врегулювання наявних диспропорцій. Важливим є висновок про те, що стійких у часі диспропорцій у розвитку основних

Таблиця 3

Показники динамічної фінансової рівноваги провідних автомобілебудівних корпорацій світу за 2014–2016 рр.

Період дослідження	Темп зміни власного капіталу ($T^{ВК}$)	Темп зміни фінансових активів ($T^{ФА}$)	Темп зміни сукупного капіталу ($T^{СК}$)	Темп зміни нефінансових активів ($T^{НФА}$)	Темп зміни зобов'язань ($T^{З}$)
Toyota Motor Corporation					
2014 р.					
- величина, %	118,74	123,05	114,52	107,72	113,94
- ранг, одиниць	2	1	3	5	4
2015 р.					
- величина, %	115,96	114,12	115,39	115,84	111,93
- ранг, одиниць	1	4	3	2	5
2016 р.					
- величина, %	99,78	101,52	99,48	98,07	97,92
- ранг, одиниць	2	1	3	4	5
Mercedes-Benz					
2014 р.					
- величина, %	101,84	114,33	101,23	116,73	101,54
- ранг, одиниць	3	2	5	1	4
2015 р.					
- величина, %	137,98	119,06	118,81	111,04	115,09
- ранг, одиниць	1	2	3	5	4
2016 р.					
- величина, %	117,66	111,11	113,11	112,46	109,57
- ранг, одиниць	1	4	2	3	5
Tesla Motors					
2014 р.					
- величина, %	136,66	211,83	219,22	265,58	312,62
- ранг, одиниць	3	5	4	2	1
2015 р.					
- величина, %	119,44	61,85	133,95	182,52	13,32
- ранг, одиниць	3	4	2	1	5
2016 р.					
- величина, %	508,58	714,28	298,33	175,74	20,7
- ранг, одиниць	2	1	3	4	5

фінансових показників корпорацій виявлено не було. Аналізуючи показники фінансової рівноваги корпорації Mercedes-Benz, вираженою особливістю характеру порушень фінансової рівноваги є зосередження залученого капіталу у фінансових активах, які є більш мобільними в управлінні, а також диспропорцією інтенсивності зміни нефінансових та фінансових активів, що є порушенням теорії пропорційності функціонування та розвитку соціально-економічних систем та їх складників [13].

Рис. 2 дає можливість відслідкувати відповідність фактичного фінансового стану Toyota Motor Corporation, Mercedes-Benz та Tesla Motors еталонному профілю динамічної фінансового рівноваги.

У коропорацій Toyota Motor Corporation та Tesla Motors три показника з п'яти (темп росту сукупного капіталу, нефінансові активи та сума зобов'язань) на шкалі динамічної фінансової рівноваги займають відведені ним ранги. Це свідчить про порушення фінансової рівноваги з боку співвідношення показника власного капіталу та фінансових активів корпорації, які мали випереджаюче зростання. Також нарощення концентрації фінансових активів у загальній структурі майна корпорацій відбулося за рахунок розширення частки грошових коштів. Фінансовий стан корпорації Mercedes-Benz за розрахованими показниками відповідає еталонному профілю динамічної фінансової рівноваги двічі – за показниками зростання власного капіталу та зобов'язань. Збій відбувся у динаміці фінансових та нефінансових активів, а також зміні капіталу корпорації, на що слід звернути увагу менеджерам.

Отримані результати свідчать про наявні проблеми в стійкості фінансової рівноваги досліджуваних корпорацій світу та необхідність обґрунтування низки методів і заходів нарощування фінансово-економічної стійкості провідних автомобілебудівних корпорацій.

Використання результатів діагностики фінансової рівноваги для вибору стратегії стійкого розвитку провідних автомобілебудівних корпорацій світу стало підставою для обґрунтування: для Toyota Motor Corporation – стратегії стабілізації методом укріплення конкурентних позицій та розширення частки ринку; для Mercedes-Benz – стратегії розвитку шляхом інвестування у відтворювальні процеси; для Tesla Motors – стратегії становлення методом формування потенційної конкурентоспроможності.

Реалізація рекомендованих стратегій забезпечить фінансову стійкість автомобілебудівних корпорацій світу в майбутньому.

Висновки з проведеного дослідження. У статті запропоновано нове вирішення наукового завдання діагностики фінансового стану автомобілебудівних корпорацій світу шляхом реалізації ефективних стратегічних рішень. Отримані результати дослідження дали змогу дійти таких висновків.

1. У сучасних умовах формування глобального економічного середовища проблема забезпечення фінансової стійкості корпорацій може бути розв'язана лише за умови підтримання фінансової рівноваги, яка виступає основою стабільності їх функціонування. Це викликає необхідність уточнення сутності діагностики фінансового стану корпорацій як багатовекторної категорії, що уособлює і процес дослідження фінансового стану об'єкта шляхом установлення ступеня покриття грошовими надходженнями потреби корпорації в капіталі для виконання поточних платіжних зобов'язань і виступає інструментом виявлення фінансових проблем корпорації, є своєрідним механізмом їх усунення в тактичній та стратегічній перспективах засобом прийняття відповідних фінансових рішень.

2. Результати діагностики фінансової рівноваги автомобілебудівних корпорацій світу показали, що Toyota Motor Corporation і Mercedes-Benz перебувають у стані статичної фінансової рівноваги та в зоні «чистого інвестування», а для Tesla Motors характерне порушення фінансової рівноваги та перебування в зоні «чистого запозичення». Разом із тим дослідження динамічної фінансової рівноваги корпорацій указує на необхідність негайного реагування з боку фінансового менеджменту

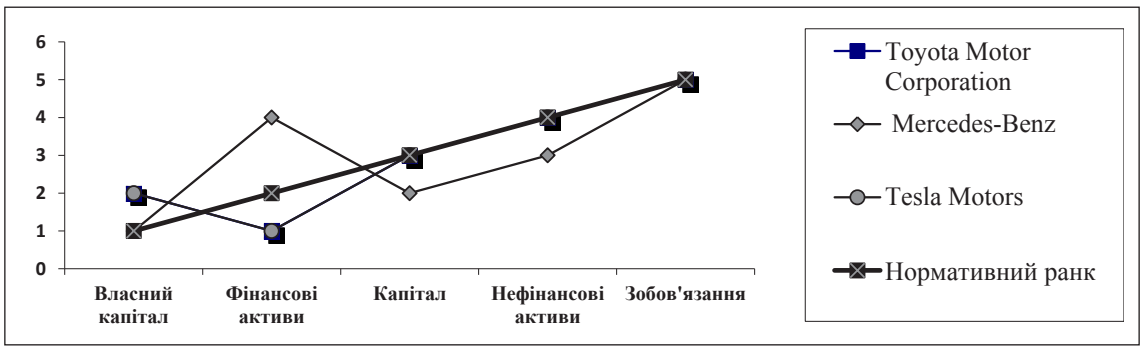

Рис. 2. Діагностика фінансового стану провідних автомобілебудівних корпорацій за даними 2016 р. методом оцінки динамічної фінансової рівноваги (за даними табл. 3)

Toyota Motor Corporation і Tesla Motors для розроблення заходів з підвищення фінансової стійкості корпорацій.

3. Для поліпшення фінансової рівноваги та фінансового стану корпорацій у цілому доцільно реалізувати: для Toyota Motor Corporation – стратегію стабілізації методом укріплення конкурентних позицій та розширення частки ринку, для Mercedes-Benz – стратегію розвитку шляхом інвестування у відтворювальні процеси, а для Tesla Motors – стратегію становлення методом формування потенційної конкурентоспроможності.

Подальші розвідки слід спрямувати в напрямі розроблення концептуальних засад і механізмів підвищення фінансової стійкості корпорацій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аніловська Г.Я., Кайдрович Х.І. Фінансова безпека електроенергетичних підприємств: інструменти забезпечення. Науковий вісник НЛТУ України. 2017. Вип. 7(27). С. 27–32.

2. Бойко В.В. Сучасні тенденції розвитку економічної діагностики стану підприємств. Економіка та управління на транспорті. 2017. Вип. 4. С. 18–24.

3. Грачев А.В. Финансовая устойчивость предприятия: критерии и методы оценки в рыночной экономике; 3-е изд., перераб. М.: Дело и Сервис, 2010. 400 с.

4. Гудзь Т.П. Діагностика статичної та динамічної фінансової рівноваги підприємства. Вісник соціально-економічних досліджень. 2017. № 1(62). С. 180–186.

5. Гудкова В. Діагностика підприємства: від специфічних особливостей до загального змісту. Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія «Економіка і управління». 2016. Вип. 35. С. 182–192.

6. Дикань В.В. Діагностика потенціалу розвитку машинобудівного комплексу України. Економічний простір. 2013. № 74. С. 93–101.

7. Кайдрович Х.І. Фінансова рівновага підприємства: огляд основних моделей і інструментарію. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Вип. 24.3. С. 349–358.

8. Коваленко В.В. Теоретичні підходи у визначенні сутності діагностики підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2016. № 2 (1). С. 17–20.

9. Коваленко О.В., Зайцева О.М. Сутність діагностики стану господарської діяльності підприємства. Запоріжжя: ЗДІА, 2013. С. 21–26.

10. Костирко Л.А. Діагностика фінансової рівноваги господарюючого суб'єкта: оцінка підходів, методи, моделі, вибір рішення. Часопис економічних реформ. 2011. № 3. С. 43–57. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSUNU/2008_10_2/kostirko.pdf.

11. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб.; 2-ге вид. К.: Центр учбової літератури, 2017. 456 с.

12. Кривов'язюк І.В., Кость Я.О. Теоретичні засади фінансової діагностики підприємства. Економічні науки. Серія «Економічна теорія та економічна історія». 2007. Вип. 4(15). С. 232–247.

13. Кривов'язюк І.В., Тишко І.Я. Теорія пропорційності функціонування та розвитку соціально-економічних систем. Наука й економіка. 2009. № 4(16). С. 166–173.

14. Литвин І.С., Іващенко А.І. Шляхи удосконалення системи управління грошовими потоками. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 2. С. 51–56.

15. Олександренко І.В. Теоретичні аспекти діагностики кризового стану підприємства. Економічний форум. 2014. № 2. С. 140–144.

16. Олійник Л.В. Стратегічні напрями забезпечення фінансової стабільності підприємства. Фінанси, облік, банки. 2017. № 1 (22). С. 118–124.

17. Янковий О.Г., Кошельок Г.В. Діагностика фінансово-економічної стійкості підприємства на основі грошових потоків. Вісник соціально-економічних досліджень. 2017. № 2–3 (63–64). С. 69–78.

18. Analyzing Financial Health of Manufacturing Companies in Nigeria Using Multiple Discriminate Analysis / A. Hur-Yagba, I. Okeji, B. Ayuba. International Journal of Managerial Studies and Research. 2015. Vol. 3. № 7. P. 72–81.

19. Gudz T. Financial equilibrium as basis for enterprise's sustainable development: economic and mathematical foundation. Technology audit and production reserves. 2017. № 5/4 (37). P. 51–56.

20. Mercedes-Benz. URL: https://www.mercedes-benz.com/en/mercedes-benz/mercedes-benz-tv/.

21. Tesla Motors. URL: https://www.tesla.com/.

22. Toyota Motor Corporation. URL: http://www.toyota-global.com/.